

Zorg met paarden in de breedte

Door Annelotte Verhaagen

Equithérapie, Hippotherapie, Paardencoaching, Equine Assisted Learning/Therapy: het is een bonte verzameling termen voor een nog bontere verzameling therapeuten, coaches, en begeleiders die één belangrijk ding gemeen hebben: ze zetten paarden in als wezenlijk onderdeel van hun werk met mensen. Op 25 april werd in Lier, België dit bijzondere beroeps-veld nader belicht tijdens het congres 'Professionalisering van het gebruik van paarden in de zorg'. Een verslag door Annelotte Verhaagen.

Aanleiding voor dit congres was de start van een samenwerking tussen de Nederlandse Stichting ZorgPK's en de Belgische Hogeschool Vives. De zogeheten expertisecel Mens en Paard, waar mensen, kennis en ervaring in een digitaal platform worden samengebracht, is een eerste praktisch resultaat van deze samenwerking. Doel van het congres was een aanzet te geven tot een gezamenlijke blik op de verschillende factoren die invloed hebben op de kwaliteit en effectiviteit van het gebruik van paarden in de zorg. De congresgangers konden deelnemen aan diverse praktische workshops, er waren presentaties over bepaalde methodieken en er werd gesproken over de stand van zaken in het wetenschappelijk onderzoek.

Samenwerking Stichting ZorgPK's en Belgische Hogeschool Vives

waar iedereen die met paarden werkt, zich in kan vinden. Maar wat is daar voor nodig? Om iets zinnigs te kunnen zeggen over kwaliteit en effectiviteit van paardondersteunde begeleiding, moet je om te beginnen overeenstemming hebben over waar je het over hebt. Pas dan is het mogelijk om niet alleen voor potentiële cliënten, maar

ook richting overheid en zorgverzekeringen op een efficiënte manier dit product neer te zetten. Hier zit al een aantal pijnpunten, zoals bijvoorbeeld duidelijk werd bij de presentatie van Lisan Hofman. In haar afstudeeronderzoek naar mogelijk wetenschappelijk bewijs voor de effectiviteit van therapie met paarden, stuitte ze al direct op problemen: het is vrijwel onmogelijk om in de veelheid van termen, werkvormen en subjectieve ervaringen een solide basis te leggen voor onderzoek. De wezenlijke vraag die aan dit onderzoek ten grondslag ligt: 'wat is nu de werkzame factor bij het werken met paarden?', is dan ook (nog) niet te beantwoorden.

Professionalisering

Paulien Rutgers van De Klimop, praktijk voor animal assisted interventions, pleit al langere tijd voor professionalisering van de inzet van paarden in de zorg. Ze is onder meer doorgedrongen tot het College van Zorgverzekeraars en ze zover gekregen dat ze meedenken over wat de beroepsgroep moet doen om het werk met paarden erkend te krijgen bij de zorgverzekeraars. Zij houdt een krachtig pleidooi voor samenwerking, zeker nu. Op dit moment is de zogeheten transitie bezig, waarbij in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning WMO een groot deel van de (extramurale) zorg wordt overgeheveld van het rijk naar de gemeenten.

Veel zorgondernemers en (ouders van) cliënten zien de veranderingen met angst en beven tegemoet, want dat er bezuinigingen mee gemoeid zijn, staat vast. Maar Paulien ziet ook kansen: als zorgaanbieders zich verenigen (bijvoorbeeld in de Branchevereniging Kleinschalige Zorg), kunnen zij hun aanbod gezamenlijk bij de gemeenten neerleggen. Daarvoor is het ook nodig dat er helderheid is over wat dat aanbod behelst en dat er kwaliteit wordt geleverd. Maar hoe garandeer je dat in een zo diverse beroepsgroep?

Diverse demonstraties

Tijdens het congres zijn er diverse demonstraties, waar niet alleen de betreffende werkvorm wordt toegelicht maar waar de deelnemers ook de kans krijgen deze te ervaren. Er is onder meer een

het verschil tussen interpreteren en observeren

demo van het Eagala Model door Kristel Verhaegen en Marianne Depestel. Het Eagala model met de bijbehorende opleiding werden ontwikkeld in de VS. Het doel is ervaringsgericht leren met paarden onder begeleiding van een psychotherapeut en een paardentrainer, waarbij de paarden meestal in groepsverband los rondlopen. Er wordt niet op het paard gereden, het paard wordt gebruikt als spiegel en als metafoor voor situaties in het dagelijks leven. Bij deze workshop is de eerste oefening al erg leerzaam: als het publiek wordt gevraagd naar observaties van het gedrag van de paarden die tijdens het inleidende praatje vrij door de bak lopen, blijkt dat wij geneigd zijn te interpreteren en te oordelen ('dat ene paard is de leider'). Het verschil tussen interpreteren en observeren...

In twee van de presentaties wordt nadruk gelegd op de wetenschappelijke onderbouwing van de betreffende methodiek. Aan de CREF-methode van Baukje van Leeuwen en Sasja Lemmen ligt nieuwe kennis over de werking van het brein, met name als het gaat om wat er gebeurt bij trauma, ten grondslag. Zij werken met het model van menselijke

...welke wetenschappelijke onderzoeken op dit moment plaatsvinden

basisbehoeften van Maslow, maar dan in de vorm van een cirkel waar verschillende behoeften zoals erkenning en zelfontplooiing rond de belangrijkste behoefte liggen: emotionele verbinding. Dit model wordt ingezet als meet- en behandelinstrument, als het gaat om (verstoringen in) het basisvertrouwen en gehechtheid bij mensen. Het paard speelt met zijn scherpe waarnemingsvermogen een belangrijke rol in de

methode. In de demonstratie wordt de cirkel op de grond in de bak neergelegd en kunnen deelnemers eerst zonder en daarna met een paard, ervaren hoe ze zich voelen op de verschillende velden in de cirkel. Ook bij de therapeutische methode van de Rainbow Ranch speelt hechting een cruciale rol. Psychotherapeut en onderzoeker Géza Kovács vertelt welke ervaringen en theorieën aan de basis van hun werk liggen en welke wetenschappelijke onderzoeken op dit moment plaatsvinden. Hun werk met dieren is meer dan 10 jaar geleden gestart toen bleek dat voor een bepaalde cliëntengroep de 'gewone' therapie, in de kamer van de therapeut, niet afdoende bleek.

In de loop der jaren is een therapievorm ontwikkeld die bij deze groep heel effectief blijkt, Equine Assisted Focal Psychodynamic Psychotherapy. Cliënten worden in een natuurlijke omgeving met dieren (met als belangrijkste honden en paarden) begeleid door een hippisch therapeut en een psychotherapeut. De therapie vindt plaats op twee mooie plekken, op de Veluwe en in Noord-Spanje. Dit jaar verscheen het boek Therapie in beweging – Dieren en natuur bij psychodynamische therapie, van Géza Kovács en Inge Umbgrove.

Noodzaak tot nadere bezinning

Het is mooi om te zien op hoeveel manieren het paard ingezet kan worden bij de zorg en begeleiding van mensen en met hoeveel passie dit vak wordt uitgeoefend. Ook goed om te horen wat een schat aan kennis en ervaring over de heilzame werking van het paard inmiddels beschikbaar is. De noodzaak tot nadere bezinning op gezamenlijke waarden en normen en de manier waarop we als paardondersteunende zorgverleners naar buiten treden en meer erkenning voor ons vak kunnen krijgen, wordt door veel vakgenoten gedeeld. Laten we proberen om – zonder onze eigenheid te verliezen of daar bang voor te zijn – op zoek te gaan naar wat ons bindt en daar een heldere en degelijke basis van te maken, waarop we dit vakgebied verder kunnen bouwen.

